

(۴۹) روایت جُعفی:

«أبو علی الأشعری، عن محمد بن سالم، عن أحمد بن النظر، عن عمرو بن نعمان الجعفی قال: كان لأبی عبد الله (علیه السلام) صديق لا یکاد یفارقه إذا ذهب مکانا، فبینما هو یمشی معه فی الحدائین ومعه غلام له سندی یمشی خلفهما إذا التفت الرجل یرید غلامه ثلاث مرات فلم یره فلما نظر فی الرابعة قال: یا ابن الفاعلة أین كنت؟ قال: فرجع أبو عبد الله (علیه السلام) یده فصک بها جبهة نفسه، ثم قال: سبحان الله تقذف أمه قد كنت أری أن لك ورعا فإذا لیس لك ورع، فقال: جعلت فداک إن أمه سندیة مشرکة، فقال: أما علمت أن لكل أمة نکاحا، تنح عنی، قال: فما رأیته یمشی معه حتی فرق الموت بینهما. وفی رواية أخرى: إن لكل أمة نکاحا تحتجزون به من الزنا.»^۱

[حدائین: بازار کفش فروش ها / صک: ضربه زد / تنح عنی: از من دور شو]

ما می گوئیم:

روایت سب مشرکین را هم شامل می شود ولی با کراهت قابل جمع است چرا که امر مذموم با مقام حضرت سازگار نیست. چنانکه قرآن در آیه شریفه می فرماید:

«أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تُتْرَكُوا وَلَمَّا يَعْلَمِ اللَّهُ الَّذِينَ جَاهَدُوا مِنْكُمْ وَلَمْ يَتَّخِذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلَا رَسُولِهِ وَلَا الْمُؤْمِنِينَ وَلِيجَةً وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ»^۲

ترجمه:

«آیا چنین پنداشتید که به حال خود رها می شوید در حالی که خداوند هنوز کسانی را که از شما جهاد کردند، و غیر از خدا و پیامبرش و مؤمنان را محرم اسرار خویش انتخاب نمودند، از دیگران مشخص نساخته است؟! باید آزمایش شوید؛ تا مؤمنان واقعی شناخته شوند؛ و خداوند به آنچه عمل می کنید، آگاه است.»

(۵۰) روایت زراره:

«علی بن إبراهیم، عن أبیه، عن ابن أبی عمیر، عن ابن أذینة، عن زرارة، عن أبی جعفر (علیه السلام) قال: قال رسول الله (صلی الله علیه وآله): إن الفحش لو کان مثالا لکان مثال سوء»^۳

۱. همان

۲. سوره توبه، آیه ۱۶

۳. الکافی - ط الاسلامیة، ج ۲، ص ۳۲۴

ما می گوئیم:

این مطلب بخشی از روایتی است که کلینی به طور مفصل نقل کرده است.

«علی بن ابراهیم، عن أبیه، عن ابن أبی عمیر، عن ابن أذینة، عن زرارة عن أبی جعفر (علیه السلام) قال: دخل یهودی علی رسول الله (صلی الله علیه وآله) وعائشة عنده فقال: السام علیکم فقال: رسول الله (صلی الله علیه وآله) علیکم، ثم دخل آخر فقال مثل ذلك فرد علیه كما رد علی صاحبه ثم دخل آخر فقال مثل ذلك فرد رسول الله (صلی الله علیه وآله) كما رد علی صاحبه فغضبت عائشة فقالت: علیکم السام والغضب واللعنة یا معشر الیهود یا إخوة القردة والخنزیر، فقال لها رسول الله (صلی الله علیه وآله): یا عائشة إن الفحش لو کان ممثلاً لکان مثال سوء، إن الرفق لم یوضع علی شیء قط إلا زانه ولم یرفع عنه قط إلا شانه، قالت: یا رسول الله أما سمعت إلی قولهم: السام علیکم؟ فقال: بلی أما سمعت ما رددت علیهم؟ قلت: علیکم، فإذا سلم علیکم مسلم فقولوا: سلام علیکم وإذا سلم علیکم کافر فقولوا: علیک.»^۱

توضیح:

زانه: آن را آراست / شانه: آن را زشت کرد

ما می گوئیم:

روایت به نوعی توضیح برای مقابله به مثل در دشنام است. به این معنی که هم نباید چنین کرد و هم می توان با کلماتی که خود دشنام نیست، آن را پاسخ داد.

(۵۱) روایت عمر بن یزید:

« محمد بن یحیی، عن أحمد بن محمد بن عیسی، عن ابن محبوب، عن عمر بن یزید، عن أبی عبد الله (علیه السلام) قال: کان فی بنی اسرائیل رجل فدعا الله أن یرزقه غلاماً ثلاث سنین فلما رأى أن الله لا یجیبه قال: یا رب أبعد أنا منک فلا تسمعنی أم قریب أنت منی فلا تجیبنی قال: فأتاه آت فی منامه فقال: إنک تدعو الله عز وجل منذ ثلاث سنین بلسان بدئ وقلب عات غیر تقی و نية غیر صادقة، فاقلع عن بدائك ولیتق الله قلبک و لتحسن نیتک، قال: ففعل الرجل ذلك ثم دعا الله فولد له غلام.»^۲

[عات: جبار / فاقلع عن بدائك: دشنام گویی را قلع کن]

۱. همان، ص ۶۴۸

۲. همان

(۵۲) روایت ابی عبیده:

«عدة من أصحابنا، عن سهل بن زياد، عن ابن محبوب، عن ابن رثاب، عن أبي عبيدة، عن

أبي عبد الله (عليه السلام) قال: البذاء من الجفاء والجفاء في النار.»^۱

[بذاء: فحش دادن / جفاء: ترک صلہ رحم و بداخلاقی در معاشرت]

(۵۳) روایت صیقل:

«محمد بن يحيى، عن أحمد بن محمد، عن محمد بن سنان، عن ابن مسكان، عن الحسن

الصيقل قال: قال أبو عبد الله (عليه السلام): إن الفحش والبذاء والسلطة من النفاق.»^۲

[سلطه: تند زبانی / سلیط: بد زبان و فحاش]

(۵۴) روایت احمد بن محمد:

«الحسين بن محمد، عن معلى بن محمد، عن أحمد بن محمد، عن بعض رجاله قال: قال من

فحش على أخيه المسلم نزع الله منه بركة رزقه ووكله إلى نفسه وأفسد عليه معيشته.»^۳

(۵۵) روایت سماعه:

«عنه، عن معلى، عن أحمد بن غسان، عن سماعة قال: دخلت على أبي عبد الله (عليه السلام)

فقال لى مبتدئا: يا سماعة ما هذا الذى كان بينك وبين جمالك؟! إياك أن تكون فحاشا أو

صخابا أو لعانا، فقلت: والله لقد كان ذلك إنه ظلمنى، فقال: إن كان ظلمك لقد أربيت عليه

إن هذا ليس من فعالى ولا أمر به شيعتى، استغفر ربك ولا تعد، قلت: أستغفر الله، ولا

أعود.»^۴

[جمّال: شتر دار / صخاب: فریاد کننده / اربیت علیه: اگر ظلم کرده است، تو بیش از آنچه داده

ای دریافت کرده ای (سود کرده ای)]

(۵۶) روایت امیر المومنین:

«من افحش شفا حُستاده»^۵

۱. همان

۲. همان

۳. همان

۴. همان

۵. غرر الحکم، ۹۴۷۸

(۵۷) روایت الدر المنتور:

از پیامبر روایت شده است که در تفسیر آیه شریفه: «عُتِلُّ بَعْدَ ذَلِكَ زَنِيمٌ»^۱ «علاوه بر این کینه توز و بدنام است.» می نویسد که: «هو الفاحش اللئیم»^۲

ما می گوئیم:

برای عتل در روایت دیگر معانی دیگر هم نقل شده است رحیب الجوف (شکم فراغ)، وثیق الخلق (خشن)، اکول شروب (پر خور و پر آشام) جموع للمال (آزمند)، منوع للمال (خسیس)

(۵۸) روایت امام سجاد:

«من رمی الناس بما فيهم، رموه بما ليس فيه»^۳

(۵۹) روایت صفات مومن:

کلینی در باب المومن و علاماته و صفاته، از امام صادق روایتی طولانی را مورد اشاره قرار می دهد که حضرت در آن از زمره صفات مومن چنین برمی شمارد: «ویکیع عن الخنا و الجهل» [یکیع: (در برخی نسخه ها «یکتبع» و در برخی «یکنع» ضبط شده است) یکیع: دوری جستن / یکنع و یکنع: فرار کردن / خنا: فحش و بدگویی]

(۶۰) روایت معمر بن خلاد:

«محمد بن یحیی، عن أحمد بن محمد بن عیسی، عن معمر بن خلاد قال: سألت أبا الحسن (علیه السلام) فقلت: جعلت فداک الرجل یكون مع القوم فیجری بینهم کلام یمزحون ویضحکون؟ فقال: لا باس ما لم یکن، فظننت أنه عنی الفحش، ثم قال إن رسول الله (صلی الله علیه وآله) کان یأتیہ الاعرابی فیهدی له الهدیة ثم یقول مکانه: أعطنا ثمن هدیتنا فیضحک رسول الله (صلی الله علیه وآله) وکان إذا اغتم یقول: ما فعل الاعرابی لیته أتاناً»^۴

۱. سوره قلم، آیه ۱۳

۲. الدر المنتور، ج ۸، ص ۲۴۸

۳. بحار الانوار، ج ۷۸، ص ۱۶۰

۴. الکافی - ط الاسلامیة، ج ۲، ص ۶۶۳

ما می گوئیم:

۱. اگر چه «مستثنی» در کلام حضرت، صرفاً «ما لم یکن» است و اینکه «فحش» (و بد دهنی)، مراد از مستثنی باشد، برداشت معمر بن خلاد است ولی ممکن است استظهار راوی را بتوان ناشی از قرائن حالیه دانست و حجت برشمرد.

۲. روایت بهترین شاهد است بر اینکه نباید در مقام شوخی هم، از فحش و بدگویی بهره برد. بر این مطلب هم چنین می توان به روایت های دیگری هم استشهاد کرد:

الف) «عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا ، عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْأَشْعَرِيِّ ، عَنْ ابْنِ الْقَدَّاحِ :
عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ ، قَالَ : « قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ : إِيَّاكُمْ وَالْمِرَاحَ ؛ فَإِنَّهُ يَجْرُ السَّخِيمَةَ ،
وَيُورِثُ الضَّغِينَةَ ، وَهُوَ السَّبُّ الْأَصْغَرُ »^۱

[سخیمه: کنیه / ضغینه: دشمنی]

ب) «صالح بن عقبه، عن عبد الله بن محمد الجعفی قال: سمعت أبا جعفر (عليه السلام) يقول: إن الله عز وجل
يحب المداعب في الجماعة بلا رفث»^۲

[رفث: دشنام]

۱. الکافی - ط دارالحدیث، ج ۴، ص ۷۵۰

۲. الکافی - ط الاسلامیة، ج ۲، ص ۶۶۳